

mestereként a források Carlo Fontanat, a híres római építész említik. A ráckevei kastélyon főleg a lapos kupola, az udvar felőli főhomlokzat épületplasztikája és a háromnyílású kapuzat bizonyítják leginkább Hildebrandt művészetének olasz igazodását. „De bármennyire vett is át olasz és francia eredményeket, stílusa mégis az osztrák építőművészeti előzmények szerves továbbfejlődése.“ Ezért van már a ráckevei kastélynak tipikusan egyéni jellege, mely csaknem teljességgel tartalmazza Hildebrandt későbbi, érett művészetének teremtő elveit és formakincsét.

Az udvarra néző homlokzat lezáró balusztrádjának dekoratív szobrai, valamint az egyik helyiségben véletlenül fennmaradt fehér stukkómeny-nyezet, stílusuk után ítélve, szintén olyan mesterektől származnak, kik Hildebrandt későbbi bécsi alkotásain is közreműködtek. Az újonnan felfedezett kezdő láncszem tehát minden tekintetben szorosan és logikusan kapcsolódik a következőkhöz, a bécsi barokk palotaépítkezés remekeihez.

Ybl Ervin megállapításaival nemcsak a magyar, hanem az egyetemes művészettörténet is fontos nyereséget könyvelhet el. Míg az osztrák barokk-építézet másik nagy lángelméjének, Johann Bernhard Fischer von Erlachnak ezideig egyetlen feltétlenül hiteles magyarországi műve sem ismeretes, a ráckevei kastély Hildebrandtnak nem egyetlen alkotása magyar földön. De művészi értéke és fejlődéstörténeti jelentősége mindenképen rendkívüli. Történetileg pedig a kastély szinte az ereklyék becsével bír s az eddiginél sokkal nagyobb és kegyeletesebb megbecsülést érdemel. Mert bizonyára nem egyszer indult innen törökverő, felszabadító hadjáratra az a Jenő herceg, kit egykor egész Európa, mint „századának páratlan hőst“ ünnepelt. *Pigler Andor.*

Paul Géraldy: *Te meg én.* A Szeretni s az Ezüstlakodalom osztatlan tetszéssel fogadott színműveivel szinte egyidőben kapja a magyar közönség az írónak Párizsban már 237 kiadásban megjelent verses kötetét: *Toi et moi.* Kosztolányi Dezső fordításában. Látszólag ön-

álló költemények sorozata, voltaképpen pedig egy hároméves szerelem története, színre nem alkalmazott jelenetek füzere. Mintha újra éledne Ovidius Ars amandi-ja, de egy XX. századi franciának saját élményéből; finom és tapintatos tollal megírva a szerelmi élet minden örömét, ezernyi apró baját, az egymást kergető összezőrdüléseket s annál édesebb kibéküléseket; aztán lassan-lassan a megszokást, minden nagyobb vihar nélkül a kiábrándulást, közönyt s végül a búcsút — azt a sok *semmiséget*, mely az élet boldogságában *mindent* jelent. A történet formája a párbeszéd, melyben csak a férfi beszél s a nő felelete a férfi válaszában szólal meg; levelek, miket a férfi ír s a nő válaszait a férfi soraiból olvassuk ki. A nőnek röpke grisette-lelkecskéje finom vonásokban a férfi lelkében türeződik, mint egy könnyed Fragonard-raiz. A kicsi, mindennapi történet nem mély, de szeretetreméltó és mesteri közvetlenségében megkapó, könnyűvérűségében elbájos. — A fordítás Kosztolányi Dezsőé, kiről tudjuk, hogy elvből nem ragaszkodik az eredetinek szószentri értelméhez, hanem arra törekszik, hogy az eredetinek hangulatát tolmácsolja minden finomságában. Kosztolányi fordításai ezért valóban tiszta művészi élvezetet szereznek. Géraldy művének átültetésében a kelleténél jobban eltávolodott az eredeti szövegtől. Sokszor kihagy lényeges szavakat, néha megtold bele olyanokat, mik az eredetiben nincsenek. Egészében pedig a műnek hangját finomságában lefokozta; a francia mondatok gyengéd tapintatosságát érdessé tette. Sok példa helyett szóljon csak egy: a finom *adieu* helyett a magyar szövegben a vaskos *szervusz* harsog a fülünkbe és Géraldy lenge szilfidje képzeletünkben rögtön tenyeres-talpas amazonná válik. A szöveg magyarsága ellen is tehetünk — nem sok, de mégis elég — kifogást, miket nem lehet a *poetica licentia*-val védeni (erről egy kiváló kritikus azt mondta, hogy ez a szó az igazi nyelv- és versművész szótárából hiányzik). A XXX., Bölcsesség című részben *egy* rím fonódik végig a versen (*exigents — de gens —*

d'argent stb.) és sajátos zamatot ad neki, — a magyar szövegben ez nincs meg és hiját érezzük, ha az eredetit olvassuk. Nem kákán való csomókeresés ez, inkább megrösznyelése a fordítónak, kiről tudjuk, hogy milyen kényes a művészetére.

Tolnai Vilmos.

József Attila: Nem én kiáltok. Kettőt kell előre bocsátanunk: először is a címnek semmi köze a kötethez, melyben a költő nem azt adja, amit gondolt; másodsor pedig nem is az a fontos benne, amit ad, hanem amit ígér. A címben félrenemérthető utalás van az ú. n. kollektív lírára, mely mindenkiért való személytelenségével tetszeleg, holott a versek egy időelőtti nyugtalanságtól hajlott énkeresőre mutatnak. Azonfelül a kötetben ezeknek a tapogatózó erőpróbáknak nem az eredménye köt le, hanem ez első vajúdások mélyén érő egyéniség, akit gazdagnak, erősnek tartunk, de aki még maga sem tudja, miben van az ereje.

Könyve arról tesz bizonyosságot, hogy kezelni már ügyesen tudja a formákat s némely sorában a frissen hasadt érc fénye csillan, de a mondanivalókban még vajmi kevéssé válogat, mert ugyan mi különös érlelődhetett volna meg egy 18 éves életben. Senki sem előzheti meg önmagát s ezt a költő is érezte, ki könyvét még útnak bocsátása előtt megtagadta. Ez lehet őszinte bevallása az elégedetlenségnek, de mindenképen annak a jele, hogy a kötet nem harmónikus: nincs összhangban sem írója lelkiségével, sem a kívánt művészi céllal, a költő célja ugyanis mindenkor annak a belső szükségletnek tenni eleget, hogy időntúli rezonanciáját adja vibráló életének. József nem fogott rá a maga akkordjára s innen a kielégítetlenség érzete.

Nagy tévedése, hogy az aktivisták esetenkedéseitől formalehetőséget vár a maga számára. Nincs bizalmunk a *meta-arshoz*, ahhoz a művészethez, mely kilépve elfogulatlan-ságából póznán lengetett ökörnyálat teker a gyanútlan szociális ember fejére: máshoz nem tudom hasonlítani egyes mállott eszű mai poéták nyegle értelmelenségeit. Azt helyesen érzik a kollektivisták is, hogy elérkezett egy szeretőbb, hí-

vőbb s főképp egészségesebb művészet ideje (izelítőnek lásd Rozványi Virrasztóját), s csak örülnénk, ha sikerülne egyszer kilábalniok a dekadens individualizmus lidérces hírnárból; de hol vették az esztétikájukat, mikor angol-szász iskolában tanult filantróp optimizmusukat epileptikus szóhabokban akarják a magyar irodalomba behozni.

József Attila másfelé menjen példakért. Az igazi forrásokra itt-ott már rá is bukkant s a régiebb magyar irodalomban, ahol Berzsenyit s a népballadákat találta, még sok feltáratlan erő, akarat és szent hit van, mely szintén *szociális* és életet (értsd: nemzeti életet) hirdető.

Azonkívül célszerűbb, hogy ha a program-költők e korában egyáltalán nem hirdet semmit, hanem *ad*, és mindig csak azt, ami a sajátja. Képességeit sokatérőknek tartjuk s előbb-utóbb elérkezik az ideje annak, hogy a még benne levő heterogén hatásokat sikerül egységes izlésformába olvassztania. Jelenleg ott tart, hogy szándékosan minél sokoldalúbbnak igyekszik látszani, legrokonszenvesebb oldala azonban mégis az, hol legkevésbé távolodik el önmagától. A *Férfiszóval* ciklusa melegen fénylő képét adja a rögtől alig elszakadt, dacosan gyengéd fiúéletet és szépséget álmódó mohóságának. Illetetlen vágya szobrok asszonyváró szerelmesévé avatja, ki legfeljebb az elgondolt bűn és szentségtörés remegésével játszik. A *Villámok szeretőjét* már szociális problémák foglalkoztatják, de ezek csak akkor ihletik szerencsésen, ha reflexiók helyett képekbe vetülnek gondolatai. A *legutolsó harcos* c. csoportban a szegényemberről szóló népballadás apró dalok és Berzsenyi hatásos visszhangja mutatják azt az utat, melynek egy eléggé ki nem aknazott magyar hagyomány felélevenítéséhez kellene vezetnie.

Az egész kötetben egy szociális érdeklődésű írónak első sokat ígérő megnyilatkozását kell látnunk, ki-nek további írásai esetleg az alulról jöttek mélyebbre érző életszemléletének revelációit hozhatják, ha megmarad a magyar élet tápláló közéletben s nem hódol egy bizonytalan művészségű s még bizonytalanabb lelkiösszetételű reklám-költészet hó-bortjának.

Tóth Béla.